

Amerikaanse vogelkers verheerlijkt en verguisd

■ Vanaf 1920 aangeplant als vulhout in sparrenbossen

Een uitheemse struik die kán uitgroeien tot een boom. *Prunus serotina*, Amerikaanse vogelkers. Serotina betekent de laatbloeiende. In tegenstelling tot onze inheemse vogelkers die begin mei al bloeit, bloeit Amerikaanse vogelkers pas begin juni.

In Noord-Amerika wordt deze vogelkers een boom van dertig meter met een mooie rechte stam. Het hout is schitterend en kan voor mahoniehout doorgaan. In Amerika wordt het zeer harde hout van *Prunus serotina* gebruikt om kostbare panelen en meubels te fabriceren.

Het glanzende leerachtige blad valt laat af, maar vormt dan een rijke humuslaag in bossen. Daarom werd de struik in 1920 ingevoerd en aangeplant in sparrenbossen op zandgrond, als struiklaag (vulhout). Sparren reageerden daarop door met rechte stammen omhoog te groeien en het afgevalen blad verrijkte de arme zandbodem. Het keerpunt kwam rond 1960.

Want wat was het geval. Amerikaanse vogelkers begon heel erg te overheersen. Sommige struiken groeiden uit tot bomen die in augustus veel kersen droegen. Vogels verspreiden de kersenspitten. De struik vermenigvuldigde zich zo massaal, dat Staatsbosbeheer de naam bospest bezigde. Men wilde Amerikaanse vogelkers kwijt. Struiken werden afgezet, maar

kwamen het jaar daarop sterker terug. Bosbeheerders gebruikten daarna het chemische bestrijdingsmiddel 2,4,5-T-ester om afgezaagde stammetjes in te smeren. Het middel werd echter in 1978 verboden, waarop glyfosaat werd ingezet, beter bekend onder de naam Round-up.

Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en Stichting Het Drentse Landschap zetten toen tot taakstraffen veroordeelde mensen in voor prunusbestrijding. Vaak heb ik de reclaseringsmensen bezig gezien prunussen om te zagen. Round-up kreeg een rood kleurtje, zodat men kon zien welk stammetje was ingesmeerd. Bereikt glyfosaat eenmaal de wortel van de struik, dan sterft het geheel snel af. Maar niet overal vindt prunusbestrijding plaats. Stel dat deze maand een vlucht van veertig kramsvogels neerstrijkt op een Amerikaanse vogelkers met zwarte kersen en elke vogel eet twintig kersen. De groep gaat verderop in het bos slapen. Er zit niet veel vruchtvlees rond de kersenspit. In een vogelmaag verteert het snel. De dikke pit gaat met enige moeite

De Amerikaanse vogelkers. Hero Moorlag

door het dunnedarmkanaal en wordt uiteindelijk uitgepoept. Op de slaapplaats van de kramsvogels vallen in één nacht 800 pitten op de bosgrond. Stel dat daarvan 200 gaan kiemen, dan staan daar het jaar erop 200 jonge prunussen als haren op een hond.

Voedsel voor trekvogels

Meidoorn, lijsterbes, vlier, vuilboom (sporkehout), vogelkers, zoete kers, Amerikaanse vogelkers, sleedoorn en in de duinen duindoorn dragen dit jaar ongelofelijk veel bessen. Wat dat betreft is het een mastjaar, een jaar met extreem veel vruchten. Om

de zes of zeven jaar is er een mastjaar. Voor kramsvogels, koperwieken, zanglijsters, grote lijsters, merels en spreuwen is er voor maanden voedsel. Ik hoop op pestvogels, mocht de winter in het hoge noorden streng worden. Vlierbessen kunnen problemen geven. Hangen ze lang aan een struik, dan gaan glucose en fructose gisten. Een lijster die deze bessen eet, wordt niet meteen stomdronken, maar de alcohol doet wel z'n werking. Ik heb me reeds gezien die oude gistende vlierbessen hadden gegeten, vreemde kreetjes uitsloegen, slecht vlogen en zelfs niet meer

los van de grond konden komen. Makkelijke prooi voor een sperwer.

De Amerikaanse vogelkers wordt door vogelaars gezien als welkome aanvulling op besdragende struiken. De struik heeft zich blijvend in onze bossen en singels gevestigd en hoort daar gewoon thuis. En het fraaie hout, ach, de bomen zijn vaak meerstammig en de stammen getordeerd. Je kunt er moeilijk planken van zagen, maar wellicht heeft een beeldhouwer iets aan zo'n stuk hardhout. ■

Hero Moorlag

Heidelibel op lijsterbesbessen. Hero Moorlag

Ingesmeerd met Round-up. Hero Moorlag

Vlierbessen. Hero Moorlag

Een feloranje paddenstoeltje dat rupsen en poppen doodt

Er is een wesp die rupsendoder heet. Het vrouwtje graaft een gat in de grond, gaat op zoek naar een rups en steekt die met haar angel zo, dat die verlamd is. Vervolgens vliegt of sleept ze de rups feilloos naar het holletje. Ze propt de rups erin en legt er een eitje op. Daarna dekt zij het gaatje toe met een steentje. Klaar. Zo wordt voor nageslacht gezorgd.

Je kunt het je bijna niet voorstellen maar er is ook een paddenstoel die rupsendoder heet. Iedere paddenstoel produceert miljoenen sporen en hoe klein de kans ook is, af en toe zal er een spore op een rups terecht komen. Wanneer dat gebeurt met een spore van de rupsendoder, zal die spore, wanneer de rups onder de grond verpopt, uitgroeien tot een zwam die de

Rupsendoderwesp met prooi. Joop Verburg

pop verteert. Wanneer de zwam in de nazomer voldoende voedsel heeft opgeslagen, groeit uit de pop een paddenstoeltje, een feloranje staafje met knobbeltjes waarin de sporen zitten. Die sporen worden

later door de wind verspreid en komen misschien weer op een rups terecht.

Verspreiding van sporen

Paddenstoelen hebben allerlei manieren om hun sporen te verspreiden. Iedereen kent de aardappelbovist (net een tennisbal) en de reuzenbovist (net een voetbal). De gein om er tegenaan te trappen speelt de paddenstoel in de kaart, omdat zo de sporen overal heen gaan. Sommige zakjeszwammen hebben ook zo'n soort truc. Die knijpen hun zakjes met sporen leeg wanneer er iets warmts langskomt. Meestal is dat een dier, maar het kan ook de adem van een mens zijn waardoor de sporen naar buiten geperst worden en zo voor versprei-

ding zorgen. De grote stinkzwam, die je nu op veel plekken in bossen kunt zien en ruiken, trekt met zijn stank strontvliegen aan, die de sporen oplikken en zo naar elders transporteren. De kogelwerper maakt bolletjes met sporen die in een holletje zitten met een vlies eronder dat steeds strakker gespannen wordt tijdens de rijping. Wanneer de sporen rijp zijn, klapt het vlies in een keer naar buiten en schiet het sporenbolletje ver weg.

Op 2 oktober is er een paddenstoelenexcursie in Zuidwolde, georganiseerd door Natuurvereniging Zuidwolde. Verzamelen om 9.30 uur op parkeerplaats Tonckenshuys, Meppelerweg 22. Iedereen is welkom! Er zijn geen kosten aan verbonden. Er is een

Vruchtlichamen van de rupsendoder. Joop Verburg

aparte gids voor de kinderen (met hun begeleiders). ■

Joop Verburg,
Natuurvereniging Zuidwolde